راهنمای تک‌موضوعی · از کتاب «واریس و سنگینی پا»

واریس؛ شروع

پمپ ساق، واریس، درمان‌ها، باورهای غلط و فاز ۱

دکتر مکس زینلی · فیزیوتراپیست

MAXACADEMY

با دکتر مکس همراه باش

ویدیوی تمرین‌ها، تحقیقات تازه و پاسخ سؤال‌هات رو در کانال‌های دکتر مکس دنبال کن. برای باز شدن هر کانال، روی آدرسش بزن:

کانال	آدرس
اینستاگرام	instagram.com/dr.max.zeinali
کانال پخش اینستاگرام	عضویت در کانال
یوتیوب	youtube.com/@dr.max.zeinali
تلگرام	t.me/drmaxzeinalibook
کانال واتساپ	عضویت در کانال
وبسایت و تست‌های آنلاین	drmaxacademy.com

پیش از شروع بخوان

این کتاب آموزشیه و جایگزین **پزشک** و **متخصص عروق** تو نیست. قبل از پوشیدن **جوراب فشاری**، اگه **دیابت**، **سیگار**، **نبض ضعیف** پا یا **درد ساق موقع راه رفتن** داری، شریان‌های پا باید بررسی بشن. هیچ **دارویی** (به‌خصوص ضدانعقاد) رو خودسرانه قطع نکن. **همون روز به پزشک**: **ورم، درد و گرمی ناگهانی یک ساق** (احتمال لخته)؛ **قرمزی، گرمی** و **تب** پوست ساق؛ **زخم** تازه یا زخمی که خوب نمی‌شه؛ واریس **سفت**، قرمز و دردناک. **فوراً ۱۱۵**: **تنگی نفس ناگهانی، درد قفسه‌ی سینه** یا **سرفه‌ی خونی** (احتمال لخته‌ی ریه)؛ **خونریزی** از واریس که با فشار و بالا بردن پا بند نمیاد. اگه **غم شدید، بی‌امیدی** یا **فکر آسیب به خودت** داری، همین امروز با **صدای مشاور بهزیستی ۱۴۸۰** یا پزشک تماس بگیر؛ در خطر فوری، **۱۱۵**.

© دکتر مکس زینلی · MAXACADEMY · همه‌ی حقوق محفوظ است. هرگونه کپی، انتشار یا فروش این کتاب بدون اجازه‌ی کتبی ممنوعه.

تصاویر افراد این کتاب با کمک هوش مصنوعی ساخته شده و از نظر درستی حرکت، توسط فیزیوتراپیست بازبینی شده‌اند.

فهرست

بخش ۱: رگ‌های پا و واریس ۸

۱. رگ‌های پا و پمپ ساق ۹

۲. واریس و نارسایی وریدی ۹

۳. چرا بعد از ۵۰؟ ۱۱

۴. درمان‌ها ۱۲

۵. علائم خطر ۱۳

۶. باورهای غلط ۱۵

بخش ۲: شواهد ۱۷

۷. رهنمود ESVS (۲۰۲۲) ۱۸

بخش ۳: برنامه‌ی ۱۲ هفته‌ای ۱۹

۸. چطور تمرین کنم: مقدار، شدت و پیشرفت ۲۰

۹. فاز ۱: روشن کردن پمپ (هفته‌ی ۱ تا ۳) ۲۲

بخش ۴: کتابخونه‌ی تمرین‌ها ۲۴

کتاب کامل و ارتقا ۲۸

پیش‌گفتار

این راهنما برای **شروعه**.

در این راهنما

- رگ‌های پا و پمپ ساق
- واریس و نارسایی وریدی
- چرا بعد از ۵۰؟
- درمان‌ها
- علائم خطر
- باورهای غلط
- رهنمود ESVS (۲۰۲۲)
- چطور تمرین کنم: مقدار، شدت و پیشرفت
- فاز ۱: روشن کردن پمپ (هفته‌ی ۱ تا ۳)
- ۴ تمرین مصور، هر کدوم در یک صفحه

نکته‌ی دکتر مکس

این راهنما بخشی از کتاب کامل **«واریس و سنگینی پا»** است. کتاب کامل ۴۰ فصل داره و همه‌ی مشکلات، جراحی‌ها، برنامه‌ها و زندگی روزمره رو پوشش می‌ده. هر جا در این راهنما نوشته شده «در کتاب کامل»، اون فصل در کتاب کامل هست.

دکتر مکس زینلی

فیزیوتراپیست

بخش ۱

رگ‌های پا و واریس

رگ‌های پا و پمپ ساق، واریس و نارسایی وریدی، چرا بعد از ۵۰، درمان‌ها، علائم خطر، و باورهای غلط.

رگ‌های پا و پمپ ساق

خون باید از **پا** تا **قلب**، **خلاف جاذبه** بالا بره. دو چیز کمک می‌کنن:

دریچه‌ها	در **سیاهرگ‌ها** دریچه‌های یک‌طرفه‌ای هست که نمی‌ذارن خون **برگرده**
پمپ ساق	با هر **قدم**، عضله‌ی ساق سیاهرگ‌ها رو **فشار** می‌ده و خون رو بالا می‌فرسته
تنفس	حرکت **دیافراگم** هم به برگشت خون کمک می‌کنه

نکته‌ی دکتر مکس

برای همینه که به ساق پا می‌گن «**قلب دوم**». وقتی **ساعت‌ها** بی‌حرکت بشینی یا بایستی، این پمپ **خاموشه**.

ساق پا، قلب دوم.

فصل ۲

واریس و نارسایی وریدی

وقتی دریچه‌ها **خوب بسته نشن**، خون در پا **جمع** می‌شه و فشار رگ‌ها **بالا** می‌ره.

مرحله	معمولاً
رگ‌های عنکبوتی	رگ‌های ریز قرمز یا بنفش
واریس	رگ‌های **برجسته** و **پیچ‌خورده**، بیشتر از ۳ میلی‌متر
ورم	به‌خصوص **عصر**، دور **مچ**
تغییر پوست	**تیره** شدن، **خشکی**، **خارش**، **سفتی** پوست پایین ساق
زخم	زخم نزدیک **قوزک** داخلی که دیر خوب می‌شه

علائم

سنگینی و **خستگی** پا، عصرها	
گرفتگی شبانه	
سوزش یا **خارش**	
بهتر شدن با **بالا بردن پا**	

سنگینی عصر، بهتر با بالا بردن پا.

چرا بعد از ۵۰؟

عامل	
سن	دیواره و دریچه‌ها **ضعیف‌تر** می‌شن
زن‌ها	**بارداری‌ها** و هورمون‌ها
سابقه‌ی خانوادگی	
ایستادن یا **نشستن** طولانی	آرایشگر، فروشنده، معلم، راننده، کار پشت میز
اضافه‌وزن	فشار شکم بیشتر
کم‌تحرکی	پمپ ساق ضعیف
لخته‌ی قبلی	آسیب دریچه‌ها

ایستادن طولانی و کم‌تحرکی، دشمن رگ‌ها.

فصل ۴

درمان‌ها

درمان	
ورزش و پمپ ساق	پایه‌ی درمان علائم (فصل ۷)
کاهش وزن	
بالا بردن پا	
جوراب فشاری	با نسخه و اندازه‌ی درست (فصل ۹ در کتاب کامل)
داروهای وریدی	برای علائم، با نظر **پزشک**
درمان رگ	**لیزر** یا **رادیوفرکانسی** داخل رگ، **اسکلروتراپی** (تزریق)، یا **جراحی**؛ با **سونوگرافی داپلر** تصمیم گرفته می‌شه

نکته‌ی دکتر مکس

اگه واریس **علامت‌دار** داری یا تغییر پوست و زخم، **سونوگرافی داپلر** و **متخصص عروق** لازمه.

ورزش برای همه؛ درمان رگ برای بعضی‌ها.

فصل ۵

علائم خطر

فوراً اورژانس (۱۱۵)

☐	
	تنگی نفس ناگهانی، **درد قفسه‌ی سینه**، **سرفه‌ی خونی** (لخته‌ی ریه)
	خونریزی از واریس که با **فشار** و **بالا بردن پا** بند نمیاد

همون روز به پزشک

☐	
	ورم، **درد** و **گرمی** ناگهانی **یک** ساق (لخته‌ی پا؟)
	قرمزی، **گرمی** و **تب** پوست ساق (عفونت)
	زخم تازه
	واریس **سفت**، **دردناک** و **قرمز**

نکته‌ی دکتر مکس

خونریزی از واریس: دراز بکش، پا رو **بالا** ببر و با پارچه‌ی تمیز **محکم** **فشار** بده.

یک ساق ورم و درد ناگهانی؟ همون روز.

فصل ۶

باورهای غلط

باور	واقعیت
«ورزش واریس رو **بدتر** می‌کنه»	ورزش و پیاده‌روی پمپ ساق رو **قوی** و علائم رو **کم** می‌کنه
«واریس فقط **زیباییه**»	می‌تونه **ورم**، **تغییر پوست** و **زخم** بیاره
«هر کسی **جوراب فشاری** بپوشه»	با **تنگی شریان پا** ممکنه **خطرناک** باشه؛ اول بررسی (فصل ۹ در کتاب کامل)
«**پا روی پا** واریس می‌سازه»	شواهد قوی **نیست**؛ ولی بی‌حرکتی طولانی بده
«بعد از درمان رگ، دیگه **ورزش** لازم نیست»	ورزش جلوی **برگشت** علائم رو هم کمک می‌کنه
«**آب داغ** و **سونا** درد پا رو خوب می‌کنه»	گرما رگ‌ها رو **گشادتر** و ورم رو **بیشتر** می‌کنه

برنامه‌ی پیاده‌روی ← ص ۲۶ · پمپ مچ پا ← ص ۲۵

پمپ ساق رو روشن کن.

بخش ۲

شواهد

رهنمود ESVS ۲۰۲۲، ورزش در زخم وریدی، جوراب فشاری، و سازوکار پمپ ساق.

رهنمود ESVS (۲۰۲۲)

انجمن اروپایی جراحی عروق در رهنمود ۲۰۲۲ برای بیماری مزمن وریدی پا، دو توصیه‌ی **تازه** در سبک زندگی آورد:

توصیه	
ورزش برای بهتر کردن **علائم** وریدی	
کاهش وزن در افراد **چاق**	

و در کنارش:

سونوگرافی داپلر برای تصمیم درمان	
جوراب یا **باند فشاری** در ورم، تغییر پوست و زخم	طبق مرحله
درمان‌های **داخل رگ** (لیزر و رادیوفرکانسی) برای خیلی از واریس‌های علامت‌دار	

ورزش و وزن، در رهنمود اروپایی.

بخش ۳

برنامه‌ی ۱۲ هفته‌ای

دوز تمرین، فاز ۱ (روشن کردن پمپ)، فاز ۲ (قدرت ساق)، فاز ۳ (پیاده‌روی بیشتر و قدرت پا)، فاز ۴ (همیشگی)، برنامه‌ی ۱۰ دقیقه‌ای، نگه‌داری، و روزهای بد.

چطور تمرین کنم: مقدار، شدت و پیشرفت

تمرین مثل دارو، **دوز** داره. دوز کم اثری نداره و دوز بیش از حد درد رو شعله‌ور می‌کنه.

اصطلاحات

اصطلاح	یعنی
تکرار	هر بار انجام کامل حرکت
ست	یک دسته تکرار پشت‌سرهم
۳ × ۱۰	۳ ست، هر ست ۱۰ تکرار
استراحت بین ست‌ها	معمولاً ۱ تا ۲ دقیقه
ایزومتریک	نگه داشتن انقباض بدون حرکت

چقدر سنگین؟ قانون «۲ تا ۳ تکرار در ذخیره»

در پایان هر ست، باید حس کنی که فقط ۲ تا ۳ تکرار دیگه با فرم درست می‌تونستی انجام بدی. با مقیاس سختی ۰ تا ۱۰، هدف تمرین‌های قدرتی **۶ تا ۸ از ۱۰** است.

اگه در پایان ست...	یعنی
می‌تونستی ۵ تکرار یا بیشتر دیگه بزنی	خیلی سبکه؛ سخت‌ترش کن
۲ تا ۳ تکرار دیگه می‌تونستی	**درسته**
فرمت به هم ریخت یا نتونستی تموم کنی	خیلی سنگینه؛ سبک‌ترش کن

چند بار در هفته؟

نوع تمرین	دفعات
تمرین قدرتی	**۲ تا ۳ روز در هفته**، با یک روز استراحت بین جلسه‌ها
تحرک و کشش	روزانه
تعادل	۳ روز در هفته یا بیشتر
هوازی (پیاده‌روی، دوچرخه، شنا)	بیشتر روزهای هفته؛ هدف ۱۵۰ دقیقه در هفته

چطور پیشرفت کنم؟

وقتی تمرینی رو **دو جلسه‌ی پشت‌سرهم** با درد سبز و با «۴ تکرار در ذخیره» یا بیشتر انجام دادی، وقت پیشرفته. **فقط یک چیز** رو در هر بار تغییر بده:

1. تکرار بیشتر
2. ست بیشتر

3. مقاومت بیشتر (وزنه، کش محکم‌تر)

4. دامنه‌ی بیشتر

5. سرعت آهسته‌تر در مرحله‌ی برگشت

6. تک‌پا یا تک‌دست

7. پایداری کمتر

ساختار هر جلسه

بخش	زمان	کار
گرم کردن	۵ تا ۱۰ دقیقه	راه رفتن در خونه، دوچرخه‌ی ثابت، حرکت‌های تحرکی
تمرین‌های اصلی	۲۰ تا ۳۰ دقیقه	طبق برنامه
تعادل	۵ دقیقه	طبق برنامه
سرد کردن	۵ دقیقه	کشش و تنفس

نکته‌ی دکتر مکس

بهترین زمان تمرین، زمانیه که **واقعاً انجامش می‌دی**. یک زمان ثابت انتخاب کن و مثل قرار دکتر بهش پایبند باش.

فاز ۱: روشن کردن پمپ (هفته‌ی ۱ تا ۳)

کار	مقدار
پمپ مچ پا	۲۰ بار هر ساعت نشستن
پیاده‌روی	۱۵ تا ۲۰ دقیقه
بالا رفتن روی پنجه	۲ × ۱۵
پا بالا	عصرها ۱۵ دقیقه

پمپ مچ پا ← ص ۲۵ · برنامه‌ی پیاده‌روی ← ص ۲۶ · بالا رفتن روی پنجه ← ص ۲۷ · وضعیت استراحت ۹۰-۹۰ ← ص ۲۸

پمپ هر ساعت، پیاده‌روی هر روز.

بخش ۴

کتابخونه‌ی تمرین‌ها

هر تمرین این کتاب در این بخش یک صفحه‌ی کامل داره: عکس، وضعیت شروع، مراحل اجرا، عضله‌ی هدف، مقدار، راه ساده‌تر و سخت‌تر، اشتباه‌های رایج و نکته‌های ایمنی.

قانون تمرین: هر روز، کم ولی منظم. پمپ مچ پا رو هر ساعت نشستن انجام بده. اگه پزشک جوراب فشاری داده، موقع ورزش بپوش. با ورم و درد ناگهانی یک ساق، ورزش نه و همون روز پزشک؛ با تنگی نفس ناگهانی یا درد سینه، ۱۱۵.

تمرین ۱ | سطح ۰۱ آسان | شروع و تنفس

پمپ مچ پا

شروع

به پشت دراز بکش یا بشین، پاها صاف و پاشنه‌ها روی تخت.

اجرا

1. پنجه‌ی پا رو تا جایی که می‌تونی به سمت خودت بکش.
2. بعد پنجه رو مثل پدال گاز به سمت پایین فشار بده.
3. حرکت رو آهسته و در تمام دامنه انجام بده.

عضله‌ی هدف	عضلات ساق و جلوی ساق
چرا این تمرین؟	مهم‌ترین تمرین رگ‌های پا: هر بار بالا و پایین آوردن پنجه، پمپ ساق رو روشن می‌کنه؛ در نشستن طولانی، سفر و سر کار.
کجا باید حس کنی	پشت و جلوی ساق، گاهی کمی در پشت زانو.
مقدار	۲۰ بار، هر ساعت نشستن.
ساده‌ترش کن	دامنه‌ی کوتاه‌تر یا یک پا در هر بار.
سخت‌ترش کن	در حالت نشسته با کش دور پنجه (فقط برای فشار به پایین).

اشتباه‌های رایج: حرکت سریع و ضربه‌ای؛ نگه داشتن نفس.

تمرین ۲ | سطح ۰۱ آسان | هوازی

برنامه‌ی پیاده‌روی

شروع

کفش راحت با کف نرم و پاشنه‌ی کوتاه. مسیر صاف و ایمن.

اجرا

1. با مدتی شروع کن که درد کم و قابل‌تحمل بمونه (حتی ۵ دقیقه).
2. سرعت طوری باشه که بتونی حرف بزنی ولی آواز خوندن سخت باشه.
3. هر هفته ۱۰ درصد به کل زمان اضافه کن.
4. هدف: ۱۵۰ دقیقه در هفته (مثلاً ۳۰ دقیقه، ۵ روز).

عضله‌ی هدف	قلب و ریه، کل پا
چرا این تمرین؟	بهترین ورزش برای رگ‌های پا: هر قدم، عضله‌ی ساق رو مثل یک پمپ فشار می‌ده و خون رو به بالا می‌فرسته.
مقدار	روزی ۳۰ دقیقه، یا ۳ بار ۱۰ دقیقه.
ساده‌ترش کن	تقسیم به نوبت‌های ۵ تا ۱۰ دقیقه‌ای.
سخت‌ترش کن	سرعت بیشتر، سربالایی ملایم.

اشتباه‌های رایج: افزایش ناگهانی مسافت؛ کفش نامناسب.

احتیاط: اگه پزشک جوراب فشاری داده، موقع پیاده‌روی بپوش. با ورم و درد ناگهانی یک ساق، پیاده‌روی نه؛ همون روز پزشک.

تمرین ۳ | سطح ۱ · آسان | قدرتی سبک

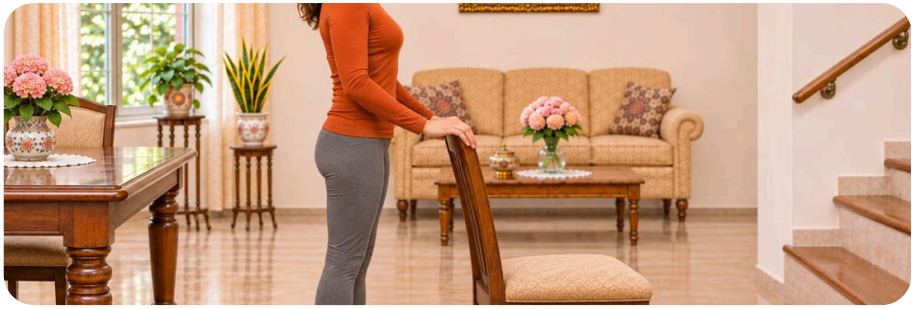

بالا رفتن روی پنجه

شروع

پشت صندلی یا جلوی دیوار بایست و سبک بگیرش، پاها به عرض لگن.

اجرا

1. روی پنجه‌ها تا جای ممکن بالا برو.
2. ۲ ثانیه نگه دار.
3. در ۳ ثانیه آهسته پایین بیا.

عضله‌ی هدف	عضلات ساق
چرا این تمرین؟	قوی کردن پمپ ساق؛ ساق قوی‌تر، خون رو بهتر از پا به بالا برمی‌گردونه.
کجا باید حس کنی	پشت ساق.
مقدار	۱۵ تا ۲۰ تکرار × ۲ تا ۳ ست.
ساده‌ترش کن	در حالت نشسته.
سخت‌ترش کن	روی یک پا، یا روی لبه‌ی پله با پایین رفتن پاشنه.

اشتباه‌های رایج: چرخیدن مچ به بیرون؛ پایین افتادن سریع.

تمرین ۴ | سطح ۰۱ آسان | کشش و سرد کردن

وضعیت استراحت ۹۰-۹۰

شروع

به پشت روی زمین یا تشک دراز بکش و ساق‌ها رو روی صندلی یا مبل بذار، طوری که لگن و زانو هر دو حدود ۹۰ درجه خم باشن.

اجرا

1. دست‌ها رو روی شکم بذار.
2. آهسته و عمیق نفس بکش.
3. ۱۰ تا ۱۵ دقیقه بمون.

چرا این تمرین؟	پاها بالاتر از قلب، روی صندلی یا بالش؛ برای ورم و سنگینی پا در عصر.
کجا باید حس کنی	شل شدن عضلات کمر.
مقدار	۱۵ تا ۲۰ دقیقه، ۲ تا ۳ بار در روز.

اشتباه‌های رایج: ماندن طولانی در این وضعیت به‌جای راه رفتن.

کتاب کامل و ارتقا

این راهنما فقط **یک مسیر** از کتاب کامل **«واریس و سنگینی پا»** رو پوشش می‌ده. اما بیشتر افراد بعد از ۵۰ سالگی **بیش از یک مشکل** دارن، و خیلی وقت‌ها مسیر درمان به جراحی، زندگی روزمره یا نگهداری طولانی‌مدت هم می‌رسه.

کتاب کامل چی داره؟

بخش	عنوان	فصل
۱	رگ‌های پا و واریس	۶
۲	شواهد	۴
۳	تمرین	۷
۴	زندگی روزمره	۶
۵	برنامه‌ی ۱۲ هفته‌ای	۸
۶	کتابخونه‌ی تمرین‌ها	همه‌ی ۷۷ تمرین
۷	خانواده، زندگی و داستان‌ها	۶
۸	پرسش‌ها، جدول‌ها و واژه‌نامه	۳

ارتقا با پرداخت مابه‌التفاوت

اگه این راهنما رو خریدی، تا **۳۰ روز** می‌تونی فقط با پرداخت **تفاوت قیمت**، کتاب کامل رو بگیری. کافیه رسید خرید این راهنما رو در دایرکت اینستاگرام dr.max.zeinali@ بفرستی.

منابع علمی

1. De Maeseneer MG, Kakkos SK, Aherne T, et al. Editor's Choice – European Society for Vascular Surgery (ESVS) 2022 Clinical Practice Guidelines on the Management of Chronic Venous Disease of the Lower Limbs. Eur J Vasc Endovasc Surg. 2022;63(2):184-267. doi:10.1016/j.ejvs.2021.12.024
2. Jull A, Slark J, Parsons J. Prescribed Exercise With Compression vs Compression Alone in Treating Patients With Venous Leg Ulcers: A Systematic Review and Meta-analysis. JAMA Dermatol. 2018;154(11):1304-1311. doi:10.1001/jamadermatol.2018.3281

واریس؛ شروع

راهنمای تک‌موضوعی دکتر مکس:

- پمپ ساق
- واریس
- درمان‌ها
- رهنمود
- فاز ۱

بر پایه‌ی پژوهش‌ها و رهنمودهای بالینی معتبر. بخشی از کتابخانه‌ی دکتر مکس.